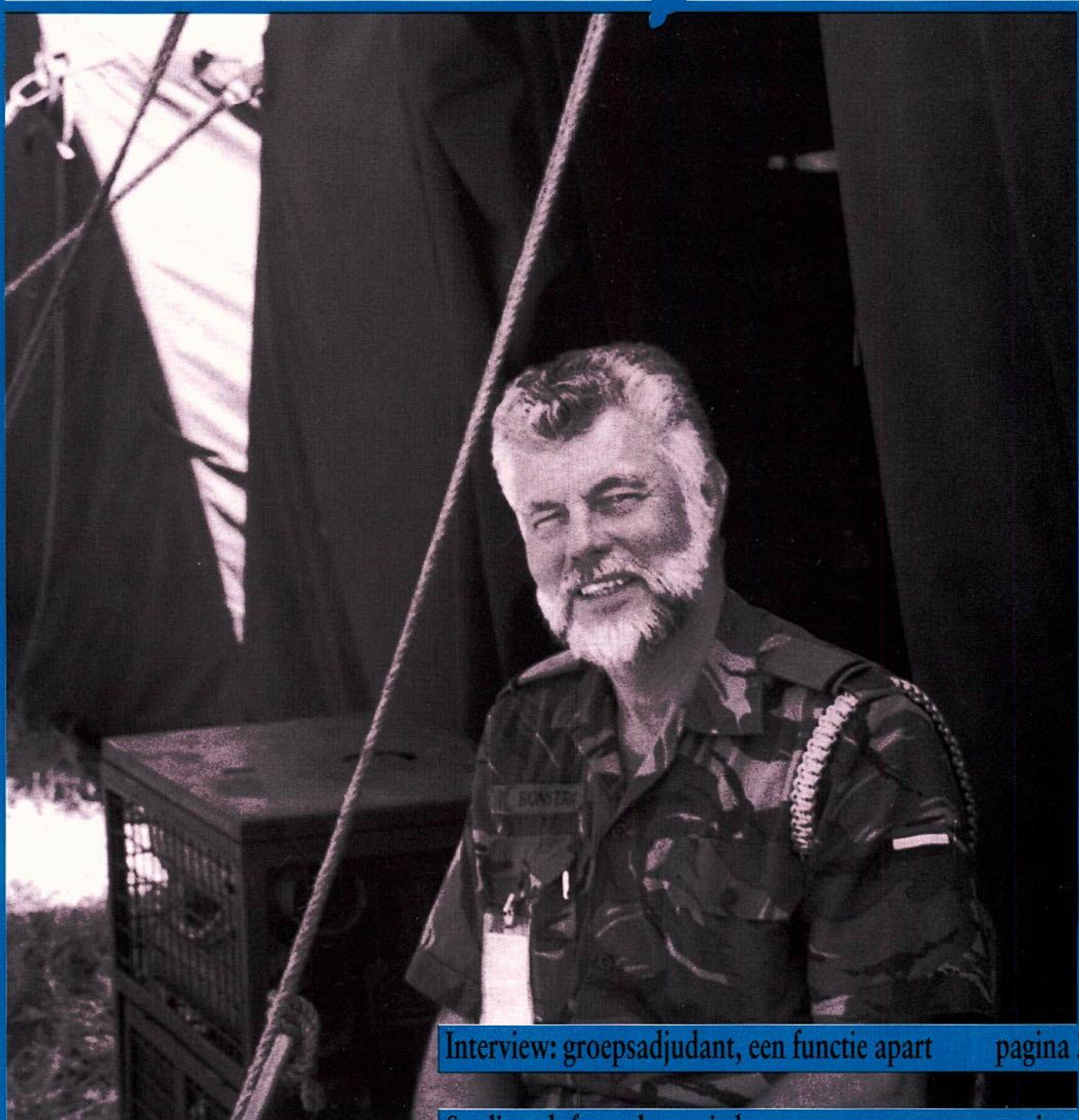


EGO



Interview: groepsadjutant, een functie apart pagina 3

Studieverlof, goed voor iedereen pagina 8

Het bijklussende kamerlid pagina 18

nr. 11, november 1996, 35e jaargang
 Abonnementsprijs f 15,- per jaar, te
 storten op postbankrekening 480414
 t.n.v. Hoofddraadsman HGV te Zeist.
 Militairen ontvangen het blad op aan-
 vraag zonder betaling.

Redactie:

Klazien van Brandwijk-Wiltjer,
 Bart Hetebrij, Joan Merens,
 Joost M. v. Langen,
 Jan Sulman.

Vaste medewerkers:

Theo Carree, Arend van Dam,
 Gerard van Erkelens, Martin
 Groenewold, Pieter de Jager,
 Tom Janssen, Stef Kessels,
 Willy Lohmann, René Nauta,
 Leonore van Opzeeland,
 Cor Out, Theo Paymans,
 Rien Robijns, Karel Roskam,
 Hans Schonk, Frank Spoelstra,
 Jan Stoof, Wessel Visser,
 Leon Wecke, Hans van Wissen.

Eindredactie:

Joan Merens
 Redactiesecretariaat:
 Fred Wilkens
 Prepress/Lithografie/Druk:
 Brouwer Utrecht B.V.

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofddraadsman,
 Coornherthuis, Oranje Nassaulaan 71,
 3708 GC Zeist, tel. 030-6920906.
 Bijdragen in EGO verschijnen op
 persoonlijke titel en vertegenwoordi-
 gen niet noodzakelijkerwijs de visie
 van de redactie of de dienst HGV.

Overname van artikelen en tekeningen is
 alleen toegestaan met bronvermelding.

Inhoud

'De echte BBT-er'	2
Groepsadjutant, een functie apart	3
In 't vizier	6
Popmuziek	7
Studieverlof	8
Nieuwe Hoofddraadsman	10
Prikkels, Vragen staat vrij,	
Puzzel	11
Middenposten Rene Nauta	12/13
Sport	14
Roskam	15
Film	16
Film in 't kort	17
Het bijklussende Kamerlid	18
Boeken	21
Humanistisch	
vormingsonderwijs	23
Raadsliden waar en wie	23
Poster Willy Lohmann	24

WIL DE ECHTE BBT-ER NU OPSTAAN?

De 'BBT-er' is in. Laatst weer was het Zembla dat een reportage uitzond over de nieuwe beroepsmilitairen. Natuurlijk niet toevallig dat de journalisten helemaal naar Seedorf kwamen. Immers, nog niet zo lang geleden werd de legerplaats opgeschrikt door de arrestatie van een aantal lieden die zich poogden te verrijken met de handel in drugs. Er werd dan ook groot nieuws verwacht vanuit Duitsland. Bij het zien van de beelden versmolten de opklopte verwachtingen echter als sneeuw voor de zon. Van spannende verhalen over door middel van criminaliteit zichzelf verrijken-de soldaten bleef weinig over.

Hoe zit het dan met het druggebruik? Wordt er dan niets gebruikt? Die laatste suggestie is waarschijnlijk net zo onzinnig als de opvatting dat alle militairen blowend uit viertonniers komen rollen. Vanzelfsprekend wordt er gebruikt. Daar verandert ook geen dreigende taal van de bevelhebber iets aan. Ongetwijfeld is er ook criminaliteit op kazernes, al vindt niemand dat leuk. En de combinatie van drugs en criminaliteit komt ook in het leger voor. Het is echter bepaald geen morele paniek waard. Er is geen enkele reden voor de 'oppassende' burger om zich te verliezen in angst of maatschappelijke verontwaardiging.

Wie is nu eigenlijk die BBT-er? Je mag je afvragen of die eigenlijk wel bestaat. Het is een stereotype. In de sociologie heeft een stereotype altijd betrekking op typen van mensen, die op een bepaalde manier 'duidelijk' herten te zijn.

Een voorbeeld: 'dikke mensen zijn gezellig'. Nu hebben dikke mensen verder maar gezellig te zijn, want iedereen zal erg verbaasd zijn als een dik iemand ineens anders is! Over het algemeen worden stereotypen gevoed vanuit het denken van degene die kijkt, meer dan vanuit het gedrag van de bekekenen.

De wens of de angst is de vader van de gedachte. Argumenten ter ondersteuning vindt men er dan later bij.

Met een stereotypering van de nieuwe militairen is het al niet anders. Het zou aardig zijn eens een programma te maken over de onderliggende motieven van burgers en militairen aangaande hun fantasieplaatjes over de 'BBT-er'.

Als de behoefte aan zekerheid en voorspelbaarheid gaat leiden tot angstbeelden, dan moet je pas echt uitkijken.

Redactie

GROEPSADJUDANT, EEN FUNCTIE APART?

Je moet open staan voor spiegels, die heeft iedereen nodig om te functioneren

Op 21 september 1996 had raadsman Frits van de Kolk een gesprek met groepsadjutant Wim Boonstra van GGW de Peel. Het gesprek vond plaats op een militair vliegveld bij Akhisar in Turkije. De Groep Geleide Wapens de Peel deed mee met een internationale oefening DYNAMIC MIX 1996.

Wie kennis maakt met GGW de Peel zal zeker niet om de groepsadjutant heen kunnen. Hij is voor een belangrijk deel mede bepalend voor het "gezicht" van dit onderdeel. Wim is geboren op 16 juni 1942 in Den Bosch en in 1970 gehuwd met Jetske Meyer, ook een Bosche en ze hebben drie kinderen: Damian 22 jaar en BBT-er bij de mariniers, Niels 19 jaar, studeert op het CIOS en loopt stage bij de afdeling sport van GGW de Peel. Maud is 18 jaar en zit in de examenklas van de HAVO en wil naar de PA-BO. Wim is in 1962 in dienst gekomen en opgeleid bij de KKSL, bestemd voor de G.U. (gronduitrusting). Van 1963 tot 1967 geplaatst op vliegbasis Volkel als G.U., 23 jaar op 12GGW te Hesepe en 1 jaar 3GGW te Blomberg.

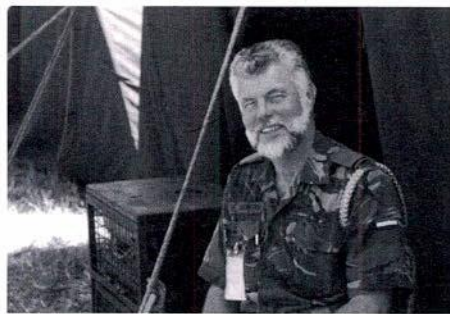
"Op 3GGW heb ik het vak van H.I.D. (Hoofd Inwendige Dienst) geleerd. Het laatste jaar in Blomberg ben ik door Kolonel P. de Vries gevraagd om groepsadjutant te worden. Nadat ik thuis met Jetske daar een week lang over gepraat had (zij kreeg door deze functie meer sociale verplichtingen) heb ik de baan aanvaard."

Je hebt een lange tijd in Duitsland gewoond.

Een heerlijke tijd, waarvan Bramsche (bij Hesepe en Osnabrück gelegen) de mooiste tijd was voor het wonen en de sociale contacten. De bevolking heeft daar iets van de Brabantse mentaliteit. Ik heb daar 17 jaar zwemles gegeven



aan valide en invalide mensen. Een jaar heb ik zwemles gegeven op een Duitse school in Bohmte. Veel ouders die zelf niet konden zwemmen heb ik ook les gegeven. Ik heb zeker ca. 1200 mensen tot en met het zwemdiploma opgeleid. Ook mijn eigen kinderen. Omdat Nederland te ver was om een examinerator te sturen



mocht ik zelf de examens afnemen. Ik kan gerust zeggen dat ik streng was. Mijn eigen kinderen vonden mij te streng, ze moesten hard werken voor het diploma. Later kreeg ik de kinderen van mijn leerlingen weer op les, daaraan merkte ik dat ik ouder word.

In Duitsland konden we profiteren van de luxe van een groot huis met een grote tuin. Daar hielden we eenden, konijnen en schapen. De visite kon hun konijntje uitzoeken dat ze 's-avonds op de barbecue konden roosteren. De Blombergse bevolking was stugger, daar zijn onze sociale contacten met de plaatselijke bevolking minder geweest. Toen de commandant mij vroeg om groepsadjutant te worden was dat een sprong in het diepe, deze functie was geheel nieuw. Ik kan nu uit eigen ervaring zeggen dat het een schot in de roos is geweest van de organisatie.

Het is een volkomen onafhankelijke functionaris die namens de commandant zijn werkzaamheden

doet, die alleen z'n orders krijgt van de onderdeelcommandant en verder van niemand. Voor z'n werk heeft hij met een ieder te maken. Hij is een ombudsman en trouble shooter voor soldaat tot BDL (Bevelhebber der Luchtsrijdkrachten). Daar ben ik voor 80% van mijn werktijd mee bezig. Vertrouwen hebben van de mensen is de sleutel, maar dat moet je als groepsadjutant verdienen. Dat bouw je op door met de mensen te praten en door de wijze hoe je je werk uitvoert. Ik probeer met de mensen samen de problemen op te lossen zonder een zwarte piet te zoeken. Ik ben daar tegen iedereen duidelijk in, ik nodig mensen uit om vraagbaak voor hun te zijn, tevens manifesteer ik mij als voorbeeld. Ik ben geen spion voor de baas, maar puur voor de mensen, en in tweede instantie voor de organisatie.

Ervaren anderen dat ook zo?

Gezien de vele gesprekken, en wat mensen mij in vertrouwen vertellen zowel over dienst als privé is mij duidelijk dat ik dat vertrouwen geniet. Door het vertrouwen dat de mensen, maar ook de commandant, in mij hebben, heb ik de



GGW de Peel, Patriot



mogelijkheid veel problemen op te lossen. Ik heb de mogelijkheid direct contact op te nemen met bijvoorbeeld staf-officier personeel, staf-officier geneeskunde en andere functionarissen, ook buiten de organisatie, zoals burgemeesters en wethouders van een gemeente. Ik gebruik alleen de naam van mensen als de persoon mij dat toestaat. Indien nodig kan ik namens de commandant beslissingen nemen.

De commandant moet wel veel vertrouwen in je hebben.

Dat klopt, het moet klikken tussen de commandant en mij, ik moet mij aan hem aanpassen, ik moet de commandant door en door kennen om in zijn geest te kunnen werken. Dat is de reden waarom de groepsadjutant door de commandant zelf gekozen wordt. Van kolonel Peter de Vries heb ik het volste vertrouwen. Deze commandant is in mijn ogen een sociaal bewogen mens. Ik zeg dat niet omdat hij mijn commandant is, maar omdat wij als persoon dezelfde instelling hebben. Van voordeel was dat wij elkaar kenden uit El Paso. In 1980 was ik daar in opleiding voor assembly NIKE Hercules system. Wat ik niet zelf kan regelen maak ik panklaar voor de commandant zodat hij een juist oordeel kan vormen. De overige 20% van mijn functie gebruik ik voor mijn militair gedrag en uiterlijk voorkomen en ceremonieel.

Ook ga ik met de commandant naar officiële gelegenheden om de GGW-gemeenschap te vertegenwoordigen. Samenwerken doe ik ook met het hoofd bureau adjutant, de luitenant Jos van de Leij en de PR-officier, de majoor Mick Romijn, samen vormen we een drie-eenheid die perfect samenwerkt en elkaar aanvult. Zo serveer ik koffie aan gasten (indien nodig) en zo ontvang ik gasten zoals de bevelhebber, militair attaché

van het buitenland enz., dan ben ik weer gastheer. De "drie-eenheid" en de commandant streven niet naar goed maar naar perfect. Het gevaar hiervan is, dat, als je naar perfectie streeft, je nogal wat mensen tegen je hebt. Heel belangrijk is dat onze doelstelling ook werkbehoud nastreeft, maar ook dat de mensen zo veel mogelijk een fijn gevoel kunnen hebben over hun werk. Dat is nodig en belangrijk gezien de zware last die er op het personeel rust. Door personeelstekort en het vele werk is de werkdruk op GGW de Peel heel hoog.

Aan welke eisen moet je voldoen voor de functie van groepsadjutant?

Op de eerste plaats, sociaal gevoel, loyaliteit -niet meehuilen met de wolven in het bos- manhandling, je kunnen verplaatsen in andere mensen, autoriteit kunnen zijn, correct gedrag, brede kennis van zaken over het militair gebeuren

(ik moet veel informatie lezen om bij te blijven), de gave bezitten om te weten wanneer ik op de voorgrond moet treden en zeker wanneer ik me moet terugtrekken, "Fingerspitzengefühl" moet je hebben, niet bang zijn indien nodig militair op te treden, integer zijn en eerlijk. Ik vind van mezelf dat ik bovenstaande waar maak, de basis hiervan is gelegd in mijn opvoeding. Ik ben streng maar eerlijk opgevoed door mijn ouders, beleefdheid en respect voor een ander vonden ze heel belangrijk, eerst nadenken wat vind je er zelf van, wil ik het zelf niet, doe het dan ook niet bij een ander. In mijn opleidingstijd heb ik veel geleerd van mijn mentor op Volkel, zij allen hebben een belangrijke rol gehad in mijn vorming. In mijn werk pluk ik daar dagelijks de vruchten van.

Ik kan me voorstellen dat er ook mensen zijn die jou als een soort politiemans, misschien ook wel boeman zien. Zeker die mensen die de 20% kant van je functie alleen maar meemaken.

Ja, dat kan ik me zeker goed voorstellen, ook dat is inherent aan mijn functie. Ik ben door deze functie enkele collega's waar ik het goed mee kon vinden kwijt geraakt, zij konden in mijn optiek de groepsadjutant niet scheiden van Wim Boonstra. Ik vind dat wel jammer, ik ben daar wel gevoelig voor, ik ben ook maar een mens. De groepsadjutant is in mijn optiek niet meer weg te denken in onze organisatie. Als ik alleen al kijk



Raadsman Frits van de Kolk

naar de werkdruk op mij, ik hoor dat ook van mijn collega-basisadjudanten van de andere onderdelen. Je moet een bepaald type mens zijn om deze functie te kunnen uitvoeren, net als b.v. voor boswachter, kok, leraar enz. je een bepaalde instelling moet hebben. Ik voel me als een vis in het water. Daarom kun je misschien ook begrijpen dat ik baal van het feit dat ik in juli 1997 met functioneel leeftijdontslag moet. Ik ben nu 54 jaar oud, en heb nog genoeg energie om jaren vooruit te kunnen.



Ik ben een gelukkig mens, zei je in het begin van ons gesprek, ik kan dat nu begrijpen.

Ja, ik ben ook een vrolijk mens, met een goed humeur, ik ken weinig mensen die mij kwaad hebben gezien, en dat komt omdat ik een gelukkig mens ben. Het is misschien niet collegiaal, maar als het kan zou ik graag willen nadienen.

Kun je iets vertellen over veranderingen in de luchtmacht?

Gelukkig ervaar ik nu dat er meer dan vroeger naar de mensen op de werkvloer wordt geluisterd. De uitrusting en de kleding zijn verbeterd. De eigen budgettering van het onderdeel is een verbetering, we kunnen nu meer zelfstandig over beleid, geld en materieel beslissen. Wat ik een zorg vind is de constante werkdruk op de mensen, waardoor ze het gevoel hebben nooit een keer gereed te zijn met hun werk, dat zelfs de gemotiveerdste mensen (de trekkers) moe worden.

Wat is voor jou de toekomst van de geleide wapens?

Mijn zorg is dat door de dure technologie, men genoodzaakt is om internationaal te gaan samenwerken. Dat het misschien wel te duur zal zijn in de toekomst drie krijgsmachtdelen in stand te houden. Mijn grote zorg hierbij is de werkgelegenheid.

Dit gesprek met jou was heel plezierig, als ik om me heen kijk zie ik de heuvels achter de stad Akhisar in Turkije. Daar hebben de triads stelling genomen. De komende 14 dagen zullen we hier rondlopen en een open oog hebben voor de mensen van GGW de Peel. Ze zijn hier om te oefenen, om als het nodig mocht zijn internationaal ingezet te kunnen worden. Bedankt voor het gesprek, Wim.

Raadsman Frits van de Kolk

Wim Boonstra



TUNNEL-DENKEN

Frustratie is de emotionele toestand van iemand die belemmerd wordt in de verwezenlijking van zijn verwachtingen of behoeften. Het gevoel van onvrede is des te groter naar mate men er meer van overtuigd is, dat het betreffend doel ook inderdaad bereikt zal worden. Groot is de frustratie van het volwassen kind dat er vast op rekt op zijn verjaardag een bromfiets te krijgen en vervolgens verblijd wordt met een encyclopedie.

Hoe meer het begeerde doel bereikbaar geacht wordt des te groter is de onvrede als dat niet het geval blijkt. In de koloniale tijd bleek het gemakkelijker miljoenen uitgebuiten eronder te houden dan in een tijd waarin sommige onderdrukte volkeren al wel en anderen nog niet bevrijd waren. De collectieve frustratie bij de Palestijnen, die het vredesproces door Israël geblokkeerd zien, moet wel diepgaand en omvangrijk zijn. Het in gang gezette vredesproces heeft bij de Palestijnen, na zoveel jaren van bezetting en onderdrukking, hoop gecreëerd op een uiteindelijk betere toekomst, op de verwezenlijking van een Palestijnse staat.

En hoe problematisch ook, onder de regering van Peres en Rabin kreeg dat vredesproces inderdaad gestalte. De Verenigde Staten bleek, ondanks de aldaar steeds werkzame machtige Joodse lobby, een zekere garantie voor vrede op basis van wederzijdse erkenning en respect. De dood van Rabin, de nipte verkiezingsnederlaag van Peres en de onverantwoorde activiteiten van onder meer Hamas hebben Rechts en ultra-Rechts in Israël aan de macht gebracht.

Netanyahu heeft tot op heden de negatieve verwachtingen ten aanzien van hem en de zijnen waargemaakt. Politiek onervaren, bot en doof voor de Palestijnse werkelijkheid, heeft hij het uitgangspunt van "land voor vrede" ingeruild voor "veiligheid voor vrede" en die veiligheid vervolgens gedefinieerd als een gestagneerd vredesproces, toegeven

aan nog rechtser krachten dan hijzelf en het tarten van de Palestijnen door het niet verwezenlijken van eerder door Israël gemaakte afspraken.

Troepen worden niet meer uit het door Israël bezette gebied teruggetrokken, Palestijnse gevangenen worden niet meer vrij gelaten, in de bezette gebieden zullen de nederzettingen van de kolonisten worden uitgebreid, Palestijnse kantoren in Jeruzalem worden tegen de grond gewalst en zelfs de toeristische tunnel vlakbij de fundamenten van de Al Aqsa-moskee in Oost-Jeruzalem werd enige dagen voor het publiek geopend. En nu overigens tijdelijk gesloten, zoals die tunnel jarenlang tijdelijk niet geopend werd door autoriteiten die wijzer waren dan de huidige gezagsdragers.

Arafat, steeds meer beschuldigd van het verkopen van Palestina aan Israël en niet in staat op positieve politieke en economische effecten van het vredesproces te wijzen, is aanvankelijk de op handen zijnde geweldsuitbarsting niet tegengegaan, indien hij zulks al gekund had. En hoewel de fundamenten van de Moskee niet feitelijk ondermijnd worden, was het gerucht dat zulks wel het geval was

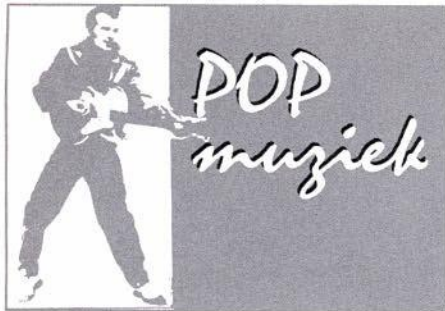
voldoende om de vlam in de pan te doen slaan. Als de Israëlische regering geen ernst maakt met het vredesproces, waartoe zij op basis van de gesloten akkoorden gehouden is, of beter als Israël geen eind maakt aan de bezetting van het grondgebied dat het niet toebehoort, dan zal deze door rechtse, emotioneel en religieus bepaalde kortzichtigheid naar een fascistische politiek neigende regering niet alleen haar eigen veiligheid in gevaar brengen maar die van het hele Midden-Oosten.

Het wordt tijd dat de internationale gemeenschap Netanyahu met economische en politieke sancties ondubbelzinnig duidelijk maakt dat vrede en veiligheid in de wereld niet naar believen door een toevallige regering van Israël bepaald kunnen worden. En het wordt tijd dat het Westen zijn economische en politieke beloften aan de Palestijnen waar maakt en eindelijk de economische basis helpt leggen voor de enige echte oplossing van de problemen: een Palestijnse staat op Palestijns gebied.

Leon Wecke

Gaat de geschiedenis zich herhalen?





MICHAEL JACKSON: PERFECTIE ZONDER GEVOEL

Vuurwerk, verdwijntrucs, bewegende podia, weergaloze choreografieën en veel (vals) sentiment. Superster Michael Jackson was eind september na vier jaar afwezigheid terug in Nederland, met een show die zijn imago als wereldvreemde 'King of Pop' eerder zal versterken dan afzwakken. De twee geplande concerten in de Amsterdam ArenA waren binnen anderhalf uur uitverkocht, het extra concert in een half uurtje.

De HIStory-tour staat voor bombast in het kwadraat. Het kan gewoon niet op. Jacksons opkomst is wat dat betreft tekenend. De zanger wordt in een soort spaceshuttle van onder het podium gelanceerd. Met een doffe knal trapt hij de deur van de raket open, waarna hij, onherkenbaar door de glinsterende astronautenhelm, minutenlang het publiek in staart. Onwezenlijk, maar het werkt als een gek.

Het vervolg van de show biedt puur top-amusement. Een mengeling tussen een popconcert en een ongekende theater-vorm. Jackson streeft perfectie na en dus is elke seconde van te voren uitgedacht. Techniek vervangt de menselijke kant van de megaster. Het levert een merkwaardig schouwspel op. Een gigantische live-videoclip van twee uur, waarin verschrikkelijk veel fout zou kunnen gaan.

Maar 140 vaste medewerkers en een locale crew van 150 mensen zorgen ervoor dat alles foutloos en volgens strak schema verloopt.

Natuurlijk is dat ook de verdienste van de 38-jarige Jackson zelf. Hij lijkt onvermoeibaar, ondanks zijn zwakke fysieke gesteldheid. Schijnbaar onaangedaan door de stroom roddels en rechtszaken van de afgelopen jaren blijft hij zich concentreren op zijn muzikale carrière. En dat levert soms briljante composities op, zoals de nieuwste single 'Stranger in Moscow', of het meeslepende 'Earth Song'.

De live-uitvoering van dat nummer is feitelijk het hoogtepunt van de show. Vanuit de coulissen komt plotseling een levensgrote tank het podium oprijden, die door Jackson - alsof hij staat op het Plein van de Hemelse Vrede - tot stil-

stand wordt gebracht. De militair die de zanger vervolgens 'onder schot' houdt, komt tot inkeer door een klein meisje dat hem een zonnebloem overhandigt. Een simpele en misschien naïeve boodschap, maar absoluut onschuldig en mooi uitgevoerd.

De HIStory-show geeft, zoals de titel reeds doet vermoeden, een overzicht van de al ongeveer dertig jaar durende carrière van de Amerikaan. In die tijd is er veel gebeurd, zo bleek onder meer uit de jeugdfoto's die tijdens het concert werden geprojecteerd op drie grote beeldschermen. Het schattige zwarte jochie van weleer heeft plaatsgemaakt voor een onbestemd fenomeen. Niet zwart, niet blank, geen man, geen vrouw. Maar wel uitzonderlijk getalenteerd.

Speelde het Nederlandse deel van de Dangerous-tour zich nog af in het Rotterdamse Feyenoordstadion, deze keer was de gloednieuwe Amsterdam ArenA de plek waar Jackson drie maal op de planken stond. Een goede keuze? In meerdere opzichten wel. Het stadion is goed bereikbaar met zowel de auto als het openbaar vervoer, het ultramoderne schuifdak is altijd handig wanneer het regent en de vele horeca-faciliteiten zijn ongetwijfeld prettig wanneer Ajax thuis speelt. Maar voor popconcerten is De Kuip geschikter.

Zelfs met een geopend dak is het grootste deel van de ArenA overdekt. Daardoor lijkt het meer op een enorme hal dan op een stadion. Gevolg: het geluid weerkaatst aan alle kanten en met name de lage tonen veranderen in een warrige brei. Tijdens het voorprogramma (zangeres Trijntje Oosterhuis van Total Touch met drie achtergrondzangeressen en een orkestbandje) was dat wel heel erg. Toen klonk het ongeveer alsof er achterin het stadion een verroeste dieseltrein rondreed.

Gelukkig heeft Michael Jackson de beschikking over de beste technici, die zelfs de gebrekkige akoestiek van de ArenA nog enigszins weten bij te werken. Een perfecte popshow staat op valt namelijk nog steeds met een goed geluid.

Martin Groenewold

Michael Jackson • Will You Be There



STUDIEVERLOF

GOED VOOR IEDEREEN

Het is druk op het werk. Overall. In de industrie, in ziekenhuizen, in de tuinbouw, in de winkel, in de krijgsmacht. Waar wordt er niet gereorganiseerd en geherstructureerd om het werk nog efficiënter uit te kunnen voeren? Overall neemt de werkdruk toe. Mede door die druk is de laatste jaren de feitelijke arbeidstijd door toenemend overwerk niet gedaald maar gestegen. Nederlandse werknemers werken zich uit de naad om het werk af te krijgen en behoren daarmee nog steeds tot de meest produktieve van de wereld. Tegelijkertijd staat hun tekort aan vrije tijd in schril contrast met de overvloed aan tijd die het grote leger werkloze werkzoekenden heeft. En toch, ondanks de hoge werkloosheid zijn werkgevers niet goed in staat vacatures te vullen. Dat merkt ook de krijgsmacht: het valt niet mee voldoende personeel te krijgen. Het gevolg daarvan is in veel gevallen dat het nog drukker wordt op het werk.

En wat doet minister Melkert van Sociale Zaken en Werkgelegenheid? Hij vraagt aan werkgevers en werknemers in de Stichting van de Arbeid advies over de Wet op de loopbaanonderbreking (WOLO), een wet die werknemers in staat moet stellen hun loopbaan te onderbreken in het kader van scholings- of zorgverlof.

Maar het was al zo druk op het werk. Is de minister gek geworden en moeten we hopen dat werkgevers en werknemers in de Stichting van de Arbeid de minister terugfluiten? Neen, denk ik. In de eerste





plaats denk ik dat deze minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid meer kijkt op het functioneren van de arbeidsmarkt heeft dan zijn voorgangers en dat hij een slim wetsvoorstel heeft gemaakt. En ik vermoed ook dat werkgevers en werknemers in de Stichting van de Arbeid daar ook zo over zullen denken, omdat de Wet op de loopbaanonderbreking voor iedereen voordelen biedt, voor werkgevers, voor werknemers, en ook voor mensen die nu werkloos zijn.

■ De Wet op de loopbaanonderbreking

Hoe ziet het wetsvoorstel eruit? Om te beginnen vindt minister Melkert eigenlijk dat werkgevers en werknemers in de eerste plaats zelf verantwoordelijk zijn voor de organisatie van de arbeid. Met andere woorden, werkgevers en werknemers moeten onderling maar uitmaken hoe allerlei zaken op het werk worden geregeld. Hij vindt dat ook voor verlofregelingen. Eigenlijk is het in zijn visie geen taak van de overheid precies te regelen onder welke voorwaarden mensen verlof kunnen opnemen.

Tegelijkertijd vindt de minister wel dat op deze regel uitzonderingen mogelijk zijn. Met andere woorden, er kunnen hele specifieke redenen zijn waarom de overheid zich met dit soort zaken bemoeit. Scholings- en zorgverlof vormen volgens de minister zo'n uitzondering. Immers, de regering vindt het belangrijk dat mensen zo goed mogelijk geschoold zijn, zodat zij gemakkelijker aan het werk kunnen komen. Scholingsverlof zou de regering dus wel willen bevorderen. En de regering vindt het ook belangrijk dat de zorg voor kinderen en

ouderen niet alleen een zaak is van vrouwen, maar ook van mannen. Daarom vindt de regering het belangrijk dat werknemers in staat worden gesteld zorgverlof op te nemen.

De minister wil echter niet zover gaan dat werknemers een wettelijk recht krijgen op scholings- of zorgverlof. Wel wil de minister werknemers die met hun werkgever zijn overeengekomen met scholings- of zorgverlof te gaan, een uitkering van netto 600 gulden verstrekken. De minister stelt hieraan wel een voorwaarde en die luidt dat de verlofganger wordt vervangen door een werkloze.

Wat is er nu zo positief aan dit voorstel?

■ Voordelen werkgevers

Je bent geneigd te denken dat het bevorderen van scholings- en zorgverlof voor werkgevers alleen maar nadelen heeft en lastig is. En het is natuurlijk ook een gedoe voor werkgevers wanneer een werknemer een paar maanden verlof wil. En ook van de rompslomp van het aantrekken van de werkloze ter vervanging van de verlofganger word je als werkgever niet enthousiast. En toch denk ik dat de voordelen op wegen tegen de nadelen. Wanneer een werknemer scholingsverlof krijgt, is dat ook voor de werkgever gunstig, want bijscholing van werknemers verhoogt, zo is de ervaring, de arbeidsproductiviteit van werknemers. In andere woorden, werknemers, die een cursus hebben gevolgd of bijschoold zijn, werken efficiënter en maken minder fouten en dat is toch vooral voor de werkgever pure winst.

En bij zorgverlof? Mensen die voor de keuze staan hun (langdurig) zieke kinde-

ren, ouders, partner of vrienden te verzorgen of dat niet te doen en hun werk voorrang te geven, zullen niet zelden ontslag nemen. Daar gaat dan weer zo'n gewaardeerde, soms onmisbare arbeidskracht waarin je als werkgever veel hebt geïnvesteerd. Is het tijdelijk onderbreken van de loopbaan ook vanuit werkgeversoogpunt vaak niet te verkiezen boven het definitief afbreken van de loopbaan?

En het vervangen van de verlofganger door een werkloze? Zitten daar niet meer nadelen dan voordelen aan? Ja, dat is natuurlijk nogal een gedoe en op dit soort gedoe zitten werkgevers natuurlijk niet te wachten. En toch is er hier ook een belangrijk voordeel. Het vervangen van de verlofganger door een werkloze heeft voor werkgevers het grote voordeel dat men eindelijk eens intensief in contact komt met delen van de beroepsbevolking die men voorheen links liet liggen. Normaliter kijken werkgevers wel om uit hun vacatures te vervullen door werklozen. Immers, iedereen weet toch, denkt te weten, of althans zegt toch, dat werklozen niets kunnen. Nou, dat kunnen werkgevers nu zelf eens bekijken in een soort gratis proefperiode. En dan zal blijken dat het met de kennis en vaardigheden van werklozen erg meevalt.

Heel veel werkgevers, vooral in kleine en middelgrote bedrijven, hebben zogenaamde latente vacatures. Dit zijn vacatures waarvoor de ondernemer nog niet of niet meer actief naar personeel zoekt, maar mocht er zich iemand met voldoende kennis en vaardigheden aanbieden, dan wordt betrokkene direct aangenomen. Het zou mij daarom niet ver-

NIEUW HOOFD VAN DIENST BIJ DE HUMANISTISCH GEESTELIJKE VERZORGING

Op 25 september nam Hoofdraadsman Wim Heij afscheid van de Dienst Humanistisch Geestelijke Verzorging wegens het bereiken van de leeftijd van 55 jaar. Over zijn afscheid van EGO, waarvoor hij jarenlang in de redactie zat, meer in een later EGO-nummer.
De nieuwe Hoofdraadsman stelt zich hieronder aan u voor.

Mijn naam is Joost de Vries (47). Met ingang van 1 oktober jl. ben ik de opvolger van de hoofdkrijgsmachtraadsman Wim Heij. Het is geen eenvoudige opgave om iemand met zoveel ervaring op te volgen, maar ik zal mijn uiterste best doen. Ik realiseer me dat dat ook hard nodig is omdat de krijgsmacht zich in een overgangsfase bevindt en zich moet aanpassen aan een nieuwe interne en externe omgeving. De ingrijpende innovatie van de krijgsmacht heeft uiteraard ook grote gevolgen voor de humanistisch geestelijke verzorging. Naast nieuwe taken is er ook sprake van een reductie. Dit is met name voor een dienst van kleine omvang ingrijpend, vooral wanneer op een aantal taakaspecten het werk eerder toe dan afneemt. In deze context hoop ik een constructieve bijdrage te leveren aan het optimaal functioneren van de humanistisch geestelijke verzorging, in goede samenwerking met de andere diensten GV en in goed over-

leg met de leiding van de krijgsmacht. Het lijkt me dat er veel aandacht nodig is voor strategische verkenningen rond onze kerntaken; voor de voorwaarden binnen de organisatie om deze optimaal ten uitvoer te leggen en voor gedegen personeelsmanagement. Een grote structuur- en cultuuroperatie, zoals nu gaande binnen de krijgsmacht, moet immers wel door personeel uitgevoerd worden.

In het verleden heb ik gedurende tien jaar met militairen gewerkt. Daarvan werkte ik zes jaar bij de landmacht, hoofdzakelijk in Apeldoorn en 't Harde. Mijn managementervaring heb ik in de afgelopen twaalf jaar opgedaan als directeur van een centrum voor vorming, scholing en training, directeur van het Humanistisch Verbond en hoofd van de humanistische geestelijke verzorging bij Justitie. Ik zie het als een grote uitdaging om in de komende jaren samen met mijn collega's, onder sterk wijzigende om-



standigheden, een kwalitatief hoogwaardig aanbod te blijven doen aan de mensen in de krijgsmacht, middels o.m. individuele begeleiding en vormingswerk. Ik kijk uit naar nadere kennismaking met de organisatie en de mensen die daarin werkzaam zijn en ik verwacht dat er sprake zal zijn van positieve en resultaatgerichte communicatie.

vervolg van pagina 9

bazen wanneer veel vervangers van verlofgangers op dit soort latente vacatures zullen worden geplaatst: ervaringen in België en Denemarken met vergelijkbare verlofregelingen laten een doorstroom van werklozen naar reguliere banen zien van 40-45%. Anders gezegd, bijna de helft van de vervangers - werklozen waarvan we dachten dat die niets konden - blijkt goed genoeg om in dienst te houden wanneer de verlofganger terugkomt.

■ Voordelen werknemers

Loopbaanonderbreking heeft natuurlijk niet alleen maar voordelen voor werkgevers. Voor werknemers zijn de voordelen van een loopbaanonderbrekingsregeling ook groot. In de eerste plaats is het voor werknemers erg goed af en toe bij te scholen. Allerlei ontwikkelingen gaan zo snel dat datgene wat je op school of de opleiding hebt geleerd snel veroudert. En wanneer dat gebeurt loop je het gevaar aan de dijk te worden gezet en te worden vervangen door een beter opgeleide, jongere en vaak ook goedkopere schoolverlater.

In de tweede plaats willen werknemers ook wel eens wat anders. Tientallen jaren achter elkaar dezelfde functie uitoefenen kan stomvervelend zijn: je wilt weleens hogerop of iets heel anders. Dan is het goed dat er een mogelijkheid bestaat bij of om te scholen.

Daarnaast is het goed te weten dat je als werknemer, wanneer de nood aan de man komt, je je kinderen, ouders, partner of vrienden kan verzorgen, zonder je baan definitief op te hoeven zeggen. Dat brengt de nodige rust in soms overspannen arbeidsverhoudingen.

■ Voordelen werklozen

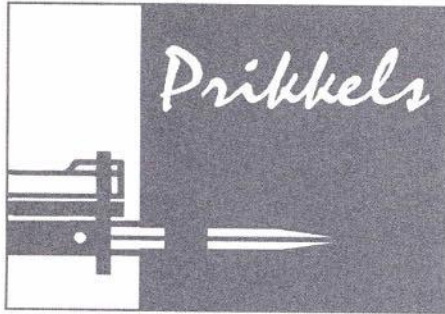
En tenslotte zijn er ook voordelen van een loopbaanverlofregeling voor werklozen. Iedere verlofganger creëert ruimte op de arbeidsmarkt, die door werklozen kan worden benut. Weliswaar gaat het om tijdelijke banen, maar bedacht moet worden dat je werkervaring opdoet in een reguliere baan en dat de doorstroommogelijkheden zoals gezegd best niet klein zijn.

Dit type loopbaanverlofregelingen maakt het mogelijk dat we de vermeende tegenstelling tussen 'insiders' (dege-

nen die een baan hebben) en 'outsiders' (degenen die buiten het arbeidsproces staan) op zijn minst gedeeltelijk achter ons laten. De machtspositie van werknemers die tegen hun werkgever zeggen "ik wil een tijdje verlof" kan er toe leiden dat de arbeidskansen voor werklozen worden vergroot.

Kortom, minister Melkert en werkgevers en werknemers in de Stichting van de Arbeid hebben de mogelijkheid een prachtige regeling te maken. Een regeling die voor werkgevers, werknemers en werklozen positieve effecten heeft. Werkgevers krijgen een kwalitatief beter personeelsbestand en kunnen hun moeilijk vervulbare vacatures beter vervullen, werknemers worden in de gelegenheid gesteld zich tijdelijk terug te trekken uit de drukte van het werk voor een opleiding of de verzorging van familie of vrienden en meer werklozen kunnen werkervaring opdoen in reguliere banen, waarin ze bovendien vaak kunnen blijven hangen ook. En het wordt ook nog minder druk op het werk. Wat willen we nog meer?

Wessel Visser



Prikkel's

Na Prinsjesdag en een rustig verloop van de algemene beschouwingen in de Tweede Kamer was er het incident. Het ging over de asielzoekers in ons land. De adviseurs van Bolkestein hadden een text samengesteld voor zijn beschouwingen, waar de mensen met het z.g. "gezonde volksgevoel" zich in kunnen vinden. Dat wil zeggen, in ieder geval geen positieve punten naar voren brengen over vluchtelingen die in ons land verblijven.

Inspelen op de negatieve aspecten, waar het dagblad De Telegraaf een beginsel van heeft gemaakt, zet meer zoden aan de dijk. De wijze, waarop die krant commentaar en berichtgeving mengt, staat garant voor een succesvolle op-
laag.

Voor Bolkestein zijn dat de opinie-peilingen van het kiezersgedrag. Ook hier gaat hij er vanuit dat het doel de middelen heiligt. Het zou mij niet verbazen indien zijn adviseurs voortkomen uit de Telegraaf-redactie. Terecht stelde de PvdA-fraktievoorzitter, dat het vissen is in troebel water.

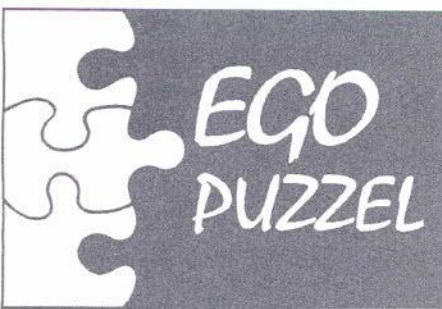
Op verjaarspartijtjes, bij een discussie over dit onderwerp, wordt duidelijk wie de Telegraaf-lezers zijn. De argumenten zijn altijd hetzelfde. Het gaat over de

kosten van die vluchtelingencentra en het gedrag van sommige mensen die niet volgens "onze normen" zijn, in hun moeilijke situatie. Dan ontdekt de "krant van wakker Nederland" dat een aantal vluchtelingen op vakantie is geweest in het land dat ze verlaten hadden. Later blijkt dit verzonnen te zijn, maar het kwaad is dan al geschied.

De middelen die ook geheiligd worden voor het doel zien we ook bij de toename van de TV-kanalen. Daar is een optimale kijkdichtheid het enige streven, waardoor meer adverteerders worden aangetrokken. Als dat met meer pulp en porno bereikt kan worden zal men dat niet nalaten. Maar dat ligt meer op het niveau van de roddelbladen. Iedereen heeft zijn informatie uit Story en Privé tijdens zijn verblijf in de wachtkamer van de tandarts of bij de kapper. Wie zijn dan die tienduizenden abonnees? Men schaamt zich er enigszins voor om zo'n blad te kopen, laat staan er een abonnement op te hebben. Dat zou je een positief aspect kunnen noemen.

Toch zou de oprechte liberaal zich moeten schamen over de beschouwing van zijn politiek leider over het asielbeleid in ons land.

Cor Out.



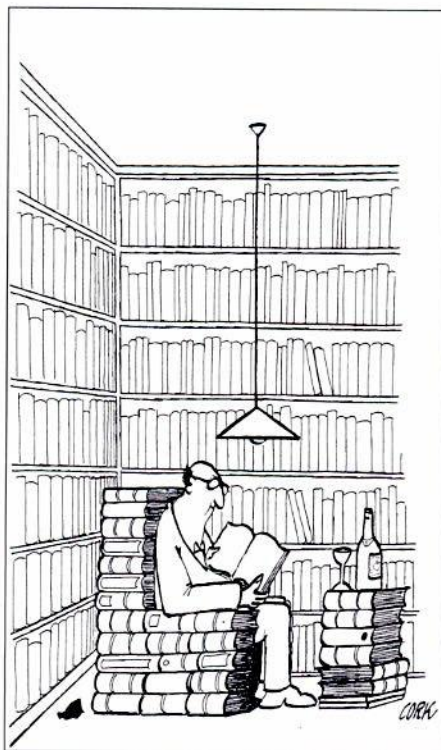
Hier volgt de oplossing van de puzzel uit het oktobernummer.

Horizontaal

1. tractor
6. non stop
7. log
8. stoel
10. aangaande
11. verdacht
15. leek
16. ras
18. verbaal
19. sfeervol

Verticaal

1. tang
2. aanstaande
3. tot
4. rups
5. voldaan
9. ingezetene
12. circa
13. test
14. alt
17. ober



Heb je er wel eens over gedacht?

Hoe ben jij geworden tot wie je nu bent?

Was het kennis of informatie die de doorslag gaf bij jouw ontwikkeling als persoon?

Of waren het mensen: ouder(s), leraar, baas, vriend die veel invloed hadden bij groei en de keuzes die je daarbij maakte?

Of beter gezegd: waren het mooie en/of pijnlijke ervaringen mét mensen die veel invloed hebben gehad op jou als persoon?

Weet je...
er zijn mensen die zeggen: alleen door met andere mensen een contact of een relatie aan te gaan, jezelf te durven laten zien, risico te nemen om geraakt of gekrenkt te worden, alleen daardoor kun je groeien.

Weet je....
er zijn mensen die zeggen: alleen door in de spiegel te kijken, jezelf te durven zien, misschien je rot te schrikken voor wie en wat je ziet, alleen daardoor kun je groeien.

Zou het zo zijn:
dingen, motor, geld, auto, hobby
ze zijn uiterst plezierig,
je zou niet zonder kunnen?

Maar wie je bent,
hoe je geworden bent
hoe je zult worden
daarbij spelen ervaringen
- goed of pijnlijk-
met mensen
blijkbaar de hoofdrol?

Zou het zo zijn:
Je wordt mens door contact met mensen,
niet door contact met dode dingen?

Wat denk jij daarvan?

Steven.



NNE WE NOU
LYK 'S GAAN
LITTE ?!



rene naut



DE GRAAF - VAN GOGH: 1-0

Wie te veel aan zijn hoofd heeft, gaat malen. Wie te veel tv-programma's krijgt voorgeschoteld, gaat zappen. Wie maalt en zapt neemt een decoder. Endemol, KPN, KNVB en hoe de andere deelnemers in het consortium ook mogen heten, gingen er kennelijk vanuit dat het merendeel van de Nederlandse bevolking malende is. En al zappend bij Sport 7 zou blijven hangen. Dat (b)lijkt vooralsnog een enorme misvatting.

Tot nu toe (en vòòr de decoder) had Sport 7 één aardig programma, het ietwat wauwelige maar in ieder geval integere halfuurtje van Theo van Gogh. Ik moest onbedaarlijk lachen, toen hij mijn ex-collega Ben de Graaf interviewde.

Het was een novum in tv-land. Niemand heeft de betreffende uitzending gezien, dus ik moet kort samenvatten wat er gebeurde. De Graaf was een nogal dwarse, volgens velen zure voetbalverslaggever, die onlangs met pensioen ging. Zijn grondhouding ten opzichte van het voetbal kon ongeveer als volgt worden samengevat: 'Als die overdreven goed betaalde professionals er niets van bakken, dan mogen ze door de toekomstige journalist weggeschreven worden.' Hij haatte de blabla van trainers en de onnozele excuses van spelers. In 1974 werd hij door de spelers van het Nederlandse elftal in een Duits zwembad geworpen. Omdat ze zich niet konden verenigen met zijn stukjes in de krant.

Ben de Graaf verdiende in de Volkskrant zijn reputatie van weerspannige, onafhankelijke sportjournalist. Hij kreeg een afscheid aangeboden in de Arena, waar Ajax de graspolen loschoot. Een toepasselijke plek, want als iemand Ajax 'in de gaten hield' was het De Graaf. Menig Ajacied had op de persbureau gaarne af en toe wat leeuwen losgelaten. Maar Michael van Praag is keizer Nero niet.

In ieder geval was De Graaf wel een zo markant figuur dat hij door Theo van Gogh om een interview op Sport 7 werd gevraagd. 't Werd een memorabel gesprek. De Graaf wilde eigenlijk niet. Hij wilde alleen als hij alles kon zeggen en als alles, wat hij wilde zeggen, ook werd uitgezonden. Geen coupures dus, gewoon tien minuten De Graaf-in-zijn-geheel. Nieuwe tv was het gevolg. Want, zoals algemeen bekend, is één woord in de media-wereld absoluut taboe: zelfbevlekking. Wie als presentator, regisseur, geïnterviewde anchorman of charmante

vedette 'het eigen nest bevuult' kan binnen de kortste keren ophoepelen. Zo niet Theo van Gogh.

De filmregisseur staat te boek als een eigennuttige drammer; invoelender weliswaar dan Ischa Meijer, maar een 'gevaarlijk' type, voor wie bekende Nederlanders gewaarschuwd worden. 'Zij bij Theo van Gogh?' 'Wees dan maar op je hoede.'

Doch daar stond ineens Ben de Graaf, biljartkeu in de hand en minachtende blik in de ogen. De Graaf heeft in zijn achtertuin een hok laten neerzetten waarin hij elke dag kan biljarten, maar dat kwamen we van Van Gogh niet te weten. Laat staan dat hij daar een cynische opmerking over maakte. Nee, Van Gogh luisterde zeer eerbiedig naar wat De Graaf over Sport 7 had te vertellen. Over Van Goghs eigen nieuwe werkgever dus. Die werkgever, aldus De Graaf, zou binnen een jaar failliet zijn. Die werkgever bracht kijkers nog meer in verwarring dan ze al waren; die werkgever probeerde een beetje jolig te doen met 'Sportcafé's' en wat dies meer zij, maar de kijker zou zich spoedig walgend afwenden van de zender.

De Graaf krijtte nog eens zijn pomerans en zei tegen Van Gogh: "Hou toch op, jongen, dat wordt nooit wat met jullie. Alsof we anderhalf uur lang naar NEC-NAC zouden willen kijken. Of naar vreselijke duels uit de eerste divisie of de damescompetitie."

Vaak heb ik verschil van mening gehad met De Graaf maar ditmaal moet ik hartgrondig lachen. A) Omdat Van Gogh in het geheel niet in staat bleek zijn eigen hachie te verdedigen of door het pantser van zijn gesprekspartner heen te breken, B) Omdat De Graaf natuurlijk gelijk had. Met Sport 7 wordt het niets.

Tot mijn vreugde werd dat door de meest recente kijkcijfers bevestigd. Al het onderhandelen over de voetbalrechten was afgestemd op de verwachting dat steeds meer mensen voetbal wilden zien op tv. Zelf had ik al jaren het idee dat aan de gekte ooit een grens moest zijn. In mijn naïveteit

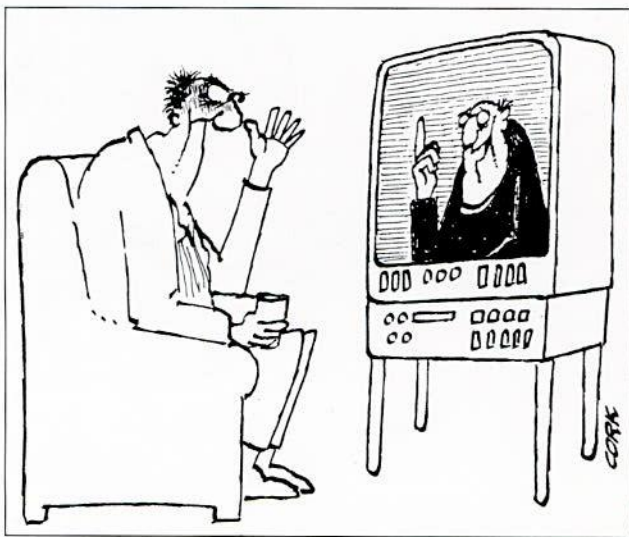
dacht ik: "Een paar doelpunten zien in de samenvatting, dat moet toch voldoende zijn? Wie heeft zo veel tijd en onbenul avond aan avond hele wedstrijden te bekijken?"

Maar die wedstrijden kwamen er inderdaad avond aan avond. Vroeger was de woensdagsavond gereserveerd door urenlange uitzendingen. Gezinsgenoten, die voetbal vervloekten, legden zich erbij neer, dat die avond verloren was en ze hadden daarmee een goed excuus het huis uit te trekken en iets cultureels of slechts te doen. Maar de terreur van de voetbalfreak is nu niet meer te ontwijken dan door een rigoureuze scheiding van tafel en tv. Op dinsdag begint de elende al en tot zondag duurt die voort.

Maar, zoals De Graaf voorspelde: er is hoop. Sinds de introductie van Sport 7 wordt minder naar voetbal gekeken dan ooit. Tot nu toe werd in tv-land aangenomen dat meer aanbod definitie meer vraag schept, maar vooralsnog is een nieuwe economische wet in werking getreden, de wet van het overvoeren. Sport 7 en Studio Sport samen trekken per keer een miljoen minder voetbalkijkers dan Studio Sport in 1995 alléén.

Aanvankelijk was ik mordicus tegen wéér een nieuwe zender. Ik kon de bestaande kanalen al niet eens bijhouden en op hun plek zetten. Maar langzamerhand neig ik tot een ander standpunt: hoe meer zenders hoe beter. Want des te minder wordt gekeken. Blijkbaar neemt het kritisch vermogen van kijkers door overvoering toe. Zappen is tot daaraan toe, maar niemand wil gaan malen.

Hans van Wissen



WAARHEID VOOR VERZOENING

Zuid-Afrika blijft 'n wonderbaarlijk land. Pas na 342 jaar blanke heerschappij waren er in 1994 verkiezingen voor alle mensen. Nu, twee jaar verder, wordt in Zuid-Afrika het verleden aangepakt - de Commissie voor de Waarheid en Verzoening (de Commissie Tutu) wil de politieke misdaden van toen in kaart brengen. De waarheid moet leiden tot verzoening.

Ex-president De Klerk heeft de laatste jaren steeds geroepen dat "het boek van de apartheid gesloten is". Het ANC-parlementslid Carl Niehaus stelt daar tegenover dat Afrikaners nog moeten erkennen dat de apartheid in zichzelf fout was. Zolang die erkenning uitblijft "kunnen we onmogelijk beweren dat de apartheid dood is."

Nu heeft De Klerk in augustus voor de Commissie Tutu zijn verontschuldigingen aangeboden voor schendingen van de rechten van de mens. "De National Party is bereid," zei hij, "om haar vele fouten uit het verleden toe te geven en daarvoor voelt de NP oprecht berouw".

De Klerk bad God om vergeving, maar hij kon het opnieuw niet over zijn lippen krijgen dat de apartheid zelf een misdaad was. Sterker nog: hij beweerde dat zijn ministers te goeder trouw hadden gehandeld, omdat het hun plicht was het land te beschermen tegen het "communisme". "Zij waren ervan overtuigd dat hun zaak rechtvaardig was," zei hij.

Volgens de Zuidafrikaanse journalist, Phillip van Niekerk, was dit spijtbetoon "een schandelijke verdraaiing van de feiten". De Klerk onttrekt zich aan het belangrijkste punt: dat de apartheid zelf de misdaad was. Het gaat er niet om dat er tijdens de apartheid rechten van de mens werden geschonden. Het was nog veel erger: het apartheidsregime had er voor gezorgd dat de meerderheid van de Zuidafrikanen geen rechten had die geschonden konden worden.

De Zuidafrikaanse wet was niet gebaseerd op de rechten van de mens; integendeel, voorgeschreven grondregel was juist opzettelijke discriminatie. Dus het naleven van de wet was in feite een

grondwettelijke ontkenning van de rechten van de mens.

De Klerk kan de historische verantwoordelijkheid van zijn Nationale Partij voor systematische, misdadige onderdrukking niet ontgaan. Zijn vrome praat heeft de Zuidafrikaanse slachtoffers van de apartheid niet overtuigd. De kous was er niet mee af, toen De Klerk op zijn knieën ging voor zijn God. De Klerk moet minstens ook aan de slachtoffers vergeving vragen. Dan pas kunnen de blanken hun menselijkheid terugkrijgen en de zwarten hun menswaardigheid, zoals de Afrikaner journaliste Antjie Krog het uitdrukte.

Het Zuidafrikaanse weekblad **Mail and Guardian** noemde de Commissie voor de Waarheid niet zonder reden de Commissie van de Halve Waarheden. Veel Zuidafrikanen geloven niet dat deze waarheid leidt tot verzoening. En waarom zou de Klerk nu amnestie krijgen omdat hij een klein beetje heeft toegegeven? Waarom zouden al die andere Zuidafrikaanse politici, leger, politie en andere handlangers van de apartheid amnestie krijgen? Daarvoor is er te veel gebeurd door te veel schoften.

Zuid-Afrika was toen een unieke paria in de wereld en ook nu nog is Zuid-Afrika eigenlijk uniek. Want daar proberen ze in elk geval om de waarheid boven tafel te krijgen over de politieke misdaden van toen. Waarom durven ze in Zuid-Afrika dat wel en waarom is dat in Nederland nog steeds niet gebeurd, bijvoorbeeld met betrekking tot de politio-nale acties in Indonesië? Waarom houden Westeuropese landen tot nu toe hun waarheid over de misdaden over hun koloniale verleden onder tafel? Want dat er in koloniale verhoudingen misdaden zijn gepleegd, staat vast: elke bezetting van een volk tegen hun wil gaat per definitie gepaard met misdaden.

Zuid-Afrika leert ons de les: de jongste democratie is begonnen het verleden in kaart te brengen. Ondanks het kinderachtige gespartel van De Klerk: "Ik heb het niet gedaan, ik ben onschuldig". Jarenlang heeft de apartheid de geschiedenis gemanipuleerd, de volgelingen geïndoctrineerd. Maar de Commissie voor de Waarheid wil nu de leugens achterhalen. Al blijft het de vraag of de Waarheid alleen wel voldoende is om te leiden tot de Verzoening.

Karel Roskam



DE KERSENPLUK:

opnieuw verrassing in Utrecht

We moesten langzamerhand maar niet meer zo vaak en zo hard roepen dat Nederland geen filmklimaat heeft, want de laatste jaren wordt het tegendeel met grote regelmaat bewezen. Gevestigde cineasten leveren goed werk af (De Jurk van Van Warmerdam, Antonia van Marleen Gorris), maar het is vooral ook de jonge garde die publiek en critici steeds vaker aangenaam weet te verrassen. Vorig jaar was *Zusje* een van de grote ontdekkingen in Utrecht. Elders in deze rubriek leest u over *De Nieuwe Moeder*, openingsfilm van het Filmfestival van dit jaar en ook een sterke eersteling. Die krijgt dus sowieso veel aandacht, reden waarom ik hier voor het hoofdverhaal *De Kersenpluk* koos, een even nuchtere en kleinschalige als betoverende vertelling met sterke autobiografische verwijzingen.



Het raam waarbinnen de minimale gebeurtenissen in *De Kersenpluk* zich afspelen, wordt gevormd door het aflopende leven van een grootvader, en het juist ontluikende mannenbestaan van zijn kleinzoon Jan. Grootvader woonde met grootmoeder in een klein, ouderwets huis in Drente, waar Jan elk jaar ging helpen met het plukken van de kersen. In de zomer die de film er uit licht, gaat alles anders. De grootmoeder van Jan is overleden, en Opa kan moeilijk aan de nieuwe situatie wennen. Jan scharrelt veel in huis rond, en krijgt daarvoor van zijn verdoold grootvader ook alle ruimte. Zo vindt hij een met de hand geschreven kookboek van zijn oma. Daarin staan ook stukken dagboek, waardoor hij een beeld krijgt van de onvervulde wensen die zijn oma haar leven lang heeft gekoesterd.

Terwijl de oude man steeds meer in zichzelf gekeerd raakt en op een bijna afstandelijke manier het huishouden voor zichzelf en zijn logé bestiert, ontdekt Jan opeens dat zijn achternicht Marie met haar achttien jaar een bijster aantrekkelijke dame is geworden. Alle vorige keren had hij daar niet zo'n erg in gehad, maar ditmaal treft de liefde de dertienjarige, gesloten jongen op volle sterkte. Marie is van haar kant ook wel gecharmeerd van die vriendelijke knaap die bereid is haar met alles te helpen. Hij is eigenlijk veel aardiger dan de veel oudere, gladde prater die haar inmiddels al lang heeft verleid. Jan merkt wel dat de man Marie vaak komt halen en haar met een onaangenaam soort bezitterigheid en tegelijk met een beledigende nonchalance behandelt, maar de oorzaak kan hij nog niet peilen. Marie ontdekt te laat dat ze

de verkeerde keus heeft gemaakt: haar minnaar staat wel erg snel klaar met geld voor een abortus, als ze zwanger blijkt te zijn.

Terwijl Jan worstelt met zijn nog onbegrepen gevoelens voor Marie, vecht Opa ook een strijd met zichzelf uit. Hij wil de wens van zijn overleden vrouw postuum in vervulling laten gaan. Zij had altijd graag een keer naar haar geëmigreerde zuster willen vliegen, maar Opa was bang voor vliegtuigen. Hij kwam nooit verder dan een papieren model, dat in het kamertje hangt waar Jan altijd slaapt tijdens zijn bezoeken. Nu wil de oude man alsnog met zijn kleinzoon een rondvlucht maken, al was het maar om te bewijzen dat "elk mens een keer iets moet doen wat hij niet durft".

Tussen al deze minuscule scènes vol ingehouden emotie door scharrelt de gans Teuntje, troeteldier van de grootvader. Als het dier op een dag verdwijnt, begrijp je dat de oude man dat als een signaal zal opvatten. Jan heeft zo zijn eigen gedachten over Teuntje, wat tot enkele adembenemende, magisch-realistische scènes leidt die des te verrassender zijn doordat ze in feite niet in de bijna woordloze, karige stijl van de rest van de film passen.

Na de zomer gaat Jan terug naar huis. Enkele maanden later krijgt hij bericht dat zijn grootvader is overleden. Bij de begrafenis, waar hij op zijn eerste brommer naar toe gaat, ontmoet hij Marie nog eenmaal. Ze is inmiddels onmiskenbaar zwanger, en pas dan beseft Jan dat hij nooit enige kans bij haar heeft gemaakt. Jan is nu toegerust voor het volle leven, want zijn eerste verlies en zijn eerste teleurstelling heeft hij binnen...

De Kersenpluk is een merkwaardig-ontroerende film. Aan de bijna onhandige, zeer Hollandse knoestigheid in de uitvoering van het verhaal heeft schrijver/regisseur Arno Kantenborg toch een uitheems aandoend soort lyriek weten toe te voegen. Daardoor is de film in wezen tijdloos en internationaal herkenbaar geworden. Maar verwacht vooral niet teveel toeters en bellen: *De Kersenpluk* is voor goede verstaanders die ook nog bereid zijn heel goed te luisteren en heel zorgvuldig te kijken. Dat het geheel sterk autobiografisch is zal niemand verbazen: alleen uit eigen ervaring kan iemand een zo dikwijls verfilmd gegeven als de eerste liefde van een verlegen jongen toch weer tot iets unieks maken.

Leonore van Opzeeland

Film in 't kort

DE NIEUWE MOEDER

De 31-jarige cineaste Paula van der Oest viel de eer te beurt om met haar film *De Nieuwe Moeder* het Nederlands Filmfestival in Utrecht te mogen inluiden. Van der Oest, die voor haar korte films al diverse prijzen in de wacht sleepte, maakte het zichzelf met deze eerste volwassen film niet makkelijk. Ze volgt een man uit Letland die, na de politieke omwenteling, besluit om met zijn zoon-
tje naar Nederland te reizen. Het kind heeft sinds de dood van z'n moeder geen woord meer gesproken. De vader denkt dat hij zal genezen als hij een nieuwe moeder heeft, en meent dat zijn voormalige correspondentie-vriendin daar misschien voor in aanmerking komt. Een naïef plan, maar hij begint er toch aan. Na een reis vol amusante en schrijnende botsingen met de westerse maatschappij vindt hij zijn jeugdliefde uiteindelijk terug. Maar zij is, net als hij zelf, sadder and wiser. Haar weerbarsdige dochter blijkt uiteindelijk degene die een brug weet te slaan naar dat zwijgende Oost-Europese jongetje dat hen opeens zo met hun neus op hun eigen rijke en tegelijk arme bestaan drukt. *De Nieuwe Moeder* is een uitermate onderhoudende, idealistische film waarin ontroerend-onbedorven wordt geacteerd, en waarin de sociale en emotionele veranderingen die voortvloeien uit zo'n ingrijpende politieke verschuiving, in een enkel voorbeeld worden samengebond.



ZERO KELVIN

In je bioscoopstoel kom je nog eens ergens, want je reist zowel in de ruimte als in de tijd. In *Zero Kelvin* bijvoorbeeld worden we meegenomen naar Groenland in de jaren twintig. Een jonge dichter, die even afstand wil nemen van zijn vriendenkennde maar veeleisende geliefde, besluit een reis mee te maken met een pelsjager en een wetenschapper naar

de ijzige vlakten van de Pool. Maar onder invloed van de barre weersomstandigheden en vooral van het ruwe optreden van de jager verdwijnt het dunne laagje beschaving, dat de dichter uit de bewoonde wereld had meegebracht, al snel. De wetenschapper zegt weinig, doet zijn waarnemingen en slaat de beide andere mannen gade. Die zijn binnen de kortste keren verwickeld in een machtsstrijd. Uiteindelijk is de ogenschijnlijk minst toegeruste van het gezelschap, de dichter, de enige die het avontuur kan navertellen. *Zero Kelvin* is een ruige mannenfilm voor liefhebbers van een onorthodox avontuur.



THE LAST SUPPER

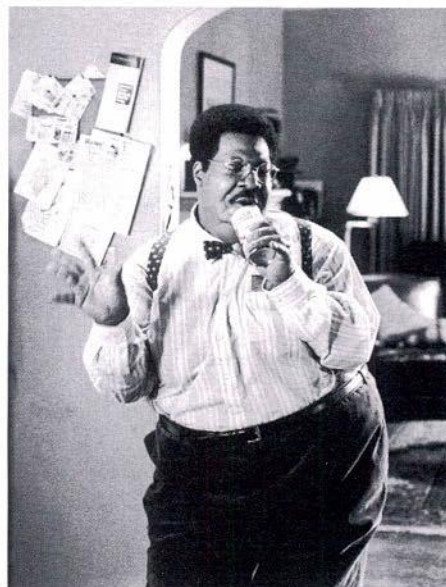
Een groepje studenten ontmoet bij toeval een rechtse ex-militair. Doordat de man er zeer abjecte standpunten op na houdt, ontstaat een vechtpartij, waarbij de gast wordt vermoord. Het was niet de bedoeling, maar de studenten krijgen wel het gevoel dat ze de wereld van een groot kwaad hebben bevrijd. Dat blijkt hen te inspireren tot meer van dergelijke missies. Zo verdwijnt een priester die AIDS als een gerechte straf van God beschouwt onder de groene zoden in hun achtertuin, evenals een dame die tegen abortus is, een man die vrouwen een minder soort mensen vindt en zo nog een handvol. De studenten krijgen zelf echter steeds meer last van hun eigenmachtig optreden, en de vriendschap wordt danig op de proef gesteld. *The Last Supper* is een eigentijdse, zwarte komedie waarin een aantal hete hangijzers van de huidige maatschappij op een onalledaags manier tegen het licht wordt gehouden.



THE NUTTY PROFESSOR

Eddie Murphy blijft wanhopige pogingen doen om de successen uit zijn beginperiode te evenaren. Na een aantal gevoelige flops heeft hij ditmaal besloten om het met een remake van één van de populairste films van Jerry Lewis te proberen. In *The Nutty Professor* uit 1963 (die Lewis zelf schreef, produceerde, regisseerde en speelde), was hij alleen maar lelijk. Hij vond een drankje uit waardoor hij een aantrekkelijke man werd en zijn geliefde wist te charmeren. In de versie van Murphy uit 1996 is de prof wanstaltig dik, iets waar in het Amerika anno nu bijna de doodstraf op staat. Ook deze prof vindt een drankje uit, waardoor hij opeens superslank en dus zeer aantrekkelijk wordt. Boodschap van zowel de eerste als de tweede film: het gaat niet om het uiterlijk, maar om wat er binnenin zit. Vooral zo'n remake doet nogal hypocriet aan, omdat er juist nu een wurgende schoonheids-cultus in Amerika bestaat die zij weerga niet kent. Wel amusant zijn de verbluffende special effects. Eddie zelf speelt acht verschillende rollen, waaronder diverse dames. En eerlijk is eerlijk, hij is soms best geestig, al is de film als geheel tamelijk platvloers.

LuO



HET BIJKLUSSSENDE KAMERLID

VVD-leider Frits Bolkestein is geen uitzondering: nevenfuncties van prominente politici hebben eerder tot grote commotie geleid. Na zich jaren te hebben ingehouden vergaren de huidige Kamerleden weer meer nevenfuncties.

Eind 1965 schreef de Algemene Rooms Katholieke Ambtenarenvereniging ARKA in haar bondsblad, dat het interessant zou zijn, wanneer het Nederlandse volk wist welke commissariaten onze parlementariërs bezaten. Want dan, vond de bond, kon duidelijk worden waar voor sommige volksvertegenwoordigers het privé-belang begon en het landsbelang eindigde.

Toen hij dit las doopte de toenmalige PvdA-fractie leider in de Tweede Kamer, drs. Gerard Nederhorst, de pen meteen in de inkt en gaf het blad een overzicht van de bijbanen van zijn fractieleden: vijf van hen waren commissaris bij een onderneming. Maar tegelijk stelde hij de redactie voor ook de fracties van de andere politieke partijen om een opgave te vragen. In hoeverre waren die daartoe bereid, vroeg Nederhorst fijntjes.

Die bereidheid bleek miniem. ARP-leider Bouke Roolvink schreef wel: "Hoewel wij het nut van de beantwoording van de door u gestelde vragen niet inzien, zijn wij gaarne bereid materieel aan uw verlangen te voldoen." Maar dat hield niet meer in dan de volgende zinsnede: "Enkele fractieleden bekleden een commissariaat in een besloten familievennootschap. Gezamenlijk toucheren zij daarvoor 4500 gulden per jaar."

KVP-leider Norbert Schmelzer sprak in zijn antwoord ook zelvende woorden over het nut van 'openheid', maar hij bedreef die verder niet: "Bij commissariaten in besloten NV's speelt mede de eigen verantwoordelijkheid van de individuele personen een rol. Mijn fractie acht een collectieve publicatie niet zinvol en niet juist." Datzelfde vond ook VVD-fractievoorzitter Molly Geertsema, die "geen enkele aanleiding zag tot publicatie over te gaan."

Bij Schmelzer werd al na enkele jaren duidelijk, waarom hij alles niet zo zinvol vond. Begin 1969 zou hij er zelfs de oorzaak van worden, dat de roep om openheid naar bijbanen in een stroomversnelling raakte. Toen de Tweede Kamer moest beslissen over staatssteun aan het Verolme-concern lekte uit, dat de Raad van Bestuur van het scheepsbouwconcern onder meer werd geadviseerd door VVD-voorman Toxopeus en Schmelzer.

Toxopeus koos eieren voor zijn geld en trok zich terug, maar Schmelzer weigerde dat hardnekkig. Het land stond op zijn kop en de KVP benoemde in grote verwarring een 'commissie bijbanen' om de brand te blussen. Deze commissie kreeg overigens pas na veel geharrewar de katholieke nevenfuncties in beeld.

■ Belangen

En dat waren er nogal wat. De 39 KVP-ers die toen nog in de Tweede Kamer zaten, bleken maar liefst 217 nevenfuncties te hebben: een gemiddelde van zes per persoon. Daaronder waren natuurlijk de onbezoldigde bestuursfuncties in de katholieke onderwijs- en charitasorganisaties. Maar de KVP-ers hadden ook heel wat belangen in het bedrijfsleven.

Schmelzer bleek een koploper. Hij had commissariaten en adviseurschappen bij het reclamebureau De La Mar, Tonema in Sneek, aannemer Heijmans in Rosmalen, Duparco Papier, Verolme Curacao, het Verolme-concern in Nederland en Van Landschot Bankiers. Zijn zeer nauwe banden met vastgoedmagnaat Zwolsman meende hij toen nog maar te moeten verzwijgen. Verplicht om alles op te geven was hij namelijk nog niet.

Dat werd pas in 1976 ten tijde van het kabinet-Den Uyl de hoogste tijd geacht. Schmelzer en Roolvink brachten de bal aan het rollen, doordat bekend werd dat zij jarenlang - samen met de journalist Hoogendijk - in het geheim een adviseurschap bij de oliemaatschappij Gulf hadden bekleed en daarvoor elk jaarlijks een bedrag van 25.000 gulden ontvingen.

Toen ook nog bekend werd, dat twee van de drie dat bedrag niet hadden opgeven aan de belasting, stelde de toenmalige Kamervoorzitter Anne Vondeling aan zijn collega's de eis een volledige lijst van nevenfuncties op te geven en te publiceren. Zuchtend voldeden de parlementariërs daaraan, "althoewel ik in deze zaak principieel het standpunt der CPN deel, dat de Kamer als zodanig niets te maken heeft met de nevenfuncties van haar leden," zoals KVP-kamerlid drs H. Nooteboom aan Vondeling schreef.



■ Grossier

Toen de lijst openbaar werd bleek Roolvink, die tien jaar daarvoor nog had gesproken over enkele fractieleden met familievennootschappen, een ware grossier in nevenfuncties te zijn. Hij bekleedde tien betaalde commissariaten en zeven onbezoldigde functies.

Toch was er toen al iets veranderd. De sterk geslonken KVP-fractie (27 leden in 1976) kwam in totaal aan nog 'maar' 107 bijbanen (waarvan 23 betaald), een gemiddelde van een kleine vier per kamerlid. Zij werd nog voorbijgestreefd door de ARP met een gemiddelde van 5,6 per kamerlid: 79 bijbanen, waarvan 21 betaald. De CHU kwam uit op een gemiddelde van 5,1. De 42 PvdA-leden deden het rustiger aan. Deze fractie kwam uit op een gemiddelde van 2,3 bijbaan per persoon: in totaal 99 functies, waarvan er 55 onbetaald waren en voor 35 alleen onkosten werden vergoed.

De VVD weerde zich in 1976 ook geducht. De 21 liberale kamerleden hadden samen 149 nevenfuncties, waarvan 106 onbetaald: een gemiddelde van 7,1. De Tweede Kamer als geheel was in 1976 present in 514 bijbanen, gemiddeld 3,4 per kamerlid. Daarvan waren er 97 betaald.

De openbaarmaking van de bijbanen had een zuiverend effect. Geheel naar de tijdgeest, waarin het bedrijfsleven bij menigeen taboe was, wrong men zich in allerlei bochten om de bijverdiensten goed te praten. Het gevolg was, dat er in de volgende zittingsperiode van 1977 tot 1981 (Van Agt I) aanmerkelijk min-



der bijbanen werden geaccepteerd. Dat trachtte men wel nobel te verpakken onder het mom, dat het kamerwerk zoveel intensiever werd, maar in die dagen was er ook grote beduchtheid voor de priemende vinger van de kiezer.

■ Lubbers

Want hoe het werkte, als je toch nog iets in het geniep probeerde, merkte de oud-premier en toenmalige CDA-fractievoorzitter Lubbers in 1978 aan den lijve. Samen met twee van zijn broers bleek hij in 1975 en 1976 te hebben geprofiteerd van de investeringsaftrek voor gebouwen, kort voordat hij de maatregel die hij zelf als minister van Economische Zaken had ingesteld, minder lucratief zou maken. Hoewel het een legale transactie was, was de commotie niet minder groot dan nu over het commissariaat van Bolkestein en twee jaar geleden over dat van CDA-lijsttrekker Elco Brinkman bij Arscop. Het parlement maakte via een wetwijziging aan deze constructie een einde, wat in de wandelgangen het 'anti-Lubbers'-artikel werd genoemd.

Lubbers was zo geschrokken van de dei-

ning om deze verborgen nevenactiviteiten, dat hij ijlings al zijn financiële belangen publiceerde. En dat waren er nogal wat: behalve 34 procent van de aandelen in Hollandia-Kloos waren dat substantiële aandelenpakketten in onroerend goed en andere bedrijven.

Verder deed de hele Tweede Kamer het onder Van Agt I rustiger aan dan ooit. De 49 CDA-leden verdeelden samen 157 bijbanen (waarvan 34 gehonoreerd) en zakten naar een gemiddelde van drie. De 53 PvdA-ers vulden 104 nevenfuncties, waarvan twee betaald: een gemiddelde van nog geen 2. De 28 VVD-ers hadden nog 127 bijbanen, waarvan 32 betaald. Alle kamerleden samen hadden 416 nevenfuncties, waarvan 72 betaald.

Het duidelijkst sprak in die jaren de leider van de Boerenpartij, Hendrik Koekoek, zich uit over het verschijnsel van nevenfuncties. In ferme hanepoten krabbelde de in 1981 weggestemde boerenvoorman op zijn opgaveformulier: "Koekoek is thans tijdelijk het enigste Kamerlid voor de BP. Koekoek maakt voor dat Kamerlijk werk een 16-urige werkdag. De overige 8 uren is hij aan

het eten, drinken, rusten en slapen. Hij zou dus in andere functies geen cent waard zijn. Hij heeft dus geen enkele nevenfunctie."

■ Laagterecord

Begin december 1981 - Van Agt II was net met vallen en opstaan aangetreden - werd een nieuw laagterecord genoteerd. De 44 PvdA-fractieleiden hadden 63 bijbanen (anderhalf gemiddeld), de 26 VVD-ers nog 67 (bijna 2,6 per persoon) en de 48 CDA-ers samen 122 (waarvan 20 commissariaten), ook 2,6 per kamerlid. Alle 150 kamerleden tekenden voor 309 nevenfuncties, een dikke twee per persoon.

Na de 309 bijbanen in 1981 begon het aantal echter weer langzaam te stijgen. In 1984, midden in het no nonsense-tijdperk Lubbers I (1982-1986), hadden de PvdA-ers 88 bijbanen (vier betaald), de CDA-ers 121 (17) en de VVD-ers 94 (22). De hele Kamer had 331 nevenfuncties, waarvan 46 betaald.

In de zittingsperiode onder Lubbers II (1986-1989) liep het aantal opnieuw iets omhoog. De Kamerleden verdeelden

samen 344 bijbanen, waarvan veertig betaald: de 53 CDA'ers 125 (18 betaald), de 52 PvdA-ers 106 (8), de 27 VVD-ers 79 (13), de negen D'66-ers 12, de drie SGP-ers 14 (één betaald), de PSP 3, de PPR 1, GPV 3 en RPF 1.

■ Uit de schulp

Onder het bewind van Lubbers-Kok (1989-1994) is de Kamer overduidelijk weer meer gaan buiten spelen. Sinds de openbaarmaking verplicht is hebben de parlemenatiërs nog niet zoveel bijbanen verdeeld: 487 in totaal, waarvan 67 betaald. Het kwam neer op een gemiddelde van 3,2. De oproepen van partijvoorzitters als Rottenberg om uit de Haagse schulp te kruipen zijn ter harte genomen.

De 54 CDA-ers verdeelden in die periode samen 195 nevenfuncties, waarvan 38 betaald. Het gemiddelde kroop daarvoor weer naar 3,6 per Kamerlid. De 47 PvdA-kamerleden hadden 116 nevenfuncties, waarvan twaalf betaald. De 22 VVD-ers tekenden voor 104 nevenfuncties, waarvan vijftien betaald. De twaalf D66'ers hadden samen 38 onbezoldigde bijbanen, de drie Groen Linksers acht, de drie SGP'ers achttien

(één betaald), de twee GPV'ers vijf en de RPF één.

Het aantreden van het kabinet Kok in 1994 bracht geen wijziging in deze situatie. De 150 Kamerleden verdelen ongeveer 500 bijbanen. Het CDA is met 34 kamerleden onverminderd koploper met 161 nevenfuncties, waarvan 33 betaalde bestuursfuncties en zeven commissariaten. De 38 Kamerleden van de PvdA hebben 102 nevenfuncties, waarvan zeven commissariaten. De 31 VVD-ers hebben 109 bijbanen. Vijf van hen, waaronder de fractieleider, hebben een commissariaat. De 24 D'66-Kamerleden hebben 65 nevenfuncties, waarvan negen betaald. Ze mogen de eerste 14.000 gulden van hun verdiensten houden. Daarboven wordt de helft gekort op het kamersalaris van 125.000 gulden.

De kamerleden putten zich na zoveel jaren van stilzwijgen tegenwoordig ook waarlijk uit om zo open mogelijk over te komen. Zelfs het bestuurslidmaatschap van een hengelsportvereniging, het meelblazen in een carnavalsorkest of de functie van ambtenaar van de burgerlijke stand wordt gemeld.

Eén Kamerlid sprong er de afgelopen ja-

ren uit, als het om betaalde bijbanen ging: de nu uit de Kamer vertrokken CDA'er drs Gerrit Gerritse. Onder het motto, dat "de een duiven houdt en de ander commissariaten" bekleedde hij twaalf nevenfuncties, waarvan zes als commissaris of adviseur van grote bedrijven. Zo was hij commissaris van de Nederlandse Spoorwegen, Parenco, Aegon, Maasglas en de Koninklijke Drukkerij De Boer, terwijl hij lid van de raad van advies van de ABN AMRO is.

Wanneer hem werd gevraagd, of al deze neventaken niet te zwaar waren en of zijn Kamerwerk daardoor niet in ge- drang kwam, heeft Gerritse altijd ver- klaard, dat het parlement onder alle om- standigheden bij hem vooring, dat hij steeds door het personeel was gevraagd voor de commissariaten en dat hij op de- ze manier dicht bij de bron zat om snel informatie te vergaren. "Ik ben van na- ture nieuwsgierig en ik houd van sprookjesboeken. Beide hobby's kan ik met al mijn activiteiten volkomen bevre- den. Als er één het slachtoffer wordt van de wijze waarop ik mijn vrije tijd invul is het mijn gezin. Verder niemand," legde hij uit.

Rien Robijns



Boeken

Basisinkomen

In het Nederlandse stelsel van sociale zekerheid spelen twee beginselen een rol. In de eerste plaats is het recht op een uitkering verbonden aan een plicht tot arbeid: in principe krijg je alleen maar een uitkering wanneer je beschikbaar bent om een baan te aanvaarden. In de tweede plaats speelt het behoeftebeginsel in de sociale zekerheid soms een rol: sommige uitkeringen krijg je alleen wanneer je geen andere middelen van bestaan hebt. Je hebt bijvoorbeeld geen recht op bijstand wanneer je partner een inkomen heeft of wanneer je eigen vermogen of een eigen huis hebt. Sommige mensen vinden dat je in een situatie waarin er veel te weinig banen zijn, je het recht op een uitkering niet afhankelijk moet maken van iemands bereidheid om een baan te aanvaarden: "Geef de mensen die echt geen werk kunnen vinden een uitkering en laat ze verder met rust". Ook vinden sommigen dat je het recht op een uitkering niet afhankelijk moet maken van het inkomen van de

partner en dergelijke. "Dat geeft iedereen de vrijheid zijn of haar leven in te richten zoals hij of zij dat wil, zonder dat de uitkeringsinstanties zich ermee hoeven te bemoeien of iets hoeven te controleren."

In beide gevallen wordt wel gepleit voor het basisinkomen: geef iedere individuele inwoner van Nederland een basisinkomen. Ingewikkelde controle door uitkeringsinstanties - *Wil hij wel werken? Woont zij niet samen?* - is dan niet meer nodig en het laat iedereen de vrijheid gewoon te werken en het verdiende loon op te tellen bij het basisinkomen, vrijwilligerswerk te doen, te sporten of niets te doen.

In het eind vorig jaar verschenen boek **Het basisinkomen**.

Sluitstuk van de verzorgingsstaat? worden de voor- en nadelen van het basisinkomen op een rij gezet. Ook wordt aandacht besteed aan de politieke haalbaarheid, de sociale gevolgen en de economische voorwaarden van een basisinkomen. Het interessantst van het boek is misschien wel dat alle mythen en drogredeneringen van zowel de voor- als tegenstanders van een basisinkomen worden doorgesproken. Dit boek is dus interessante literatuur voor iedereen die zich een mening wil vormen over het basisinkomen.

Het boek heeft evenwel een groot nadeel: onderbelicht wordt de waarde van het verrichten van arbeid voor zowel het individu, de klasse van werkers als voor de maatschappij in zijn geheel. Het boek gaat over het basisinkomen, en vergeet en passant dat arbeid - onder meer - de basis is van de maatschappelijke participatie van individuen, de basis van machtsvorming van werknemers en de basis van onze welvaart. Robert J. van der Veen en Dick Pels (red.) **Het basisinkomen**. Sluitstuk van de verzorgingsstaat? Van Gennep, Amsterdam, 250 blz. f49,90 (WV)

Robert J. van der Veen en Dick Pels, red. Het basisinkomen

Sluitstuk van de
verzorgingsstaat?

Kennis
Openbare mening
Politiek

Van Gennep Amsterdam

Nogmaals Ierland

Nog geen half jaar geleden - in het juni-nummer om precies te zijn - besprak ik 'Ierland in een rugzak' van Dolf de Vries. Sindsdien ontmoette ik een verrassend aantal mensen die net terug waren van een Ierse reis of op het punt stonden te vertrekken. Kennelijk een gewilde vakantiebestemming voor Nederlanders. Een reden te meer om nogmaals een boek over Ierland onder de aandacht te brengen: **Nacht in de Brazen Head en andere Ierse kronieken** van Martin Koomen. Ook deze auteur komt al 35 jaar met grote regelmaat in zijn 'tweede vaderland', als vakantieganger en voor zijn werk, in de jaren '70 bijvoorbeeld als documentalist van de redactie van het weekblad *Vrij Nederland*. In deze achttien 'kronieken' toont hij zich een kenner van land

en bevolking, van de politieke ontwikkelingen en de literaire historie en niet het minst van 's lands dichters en tapperijen. En of hij nu vertelt over zijn eigen langzaam gewijzigde houding tegenover de IRA, over zijn langdurige vriendschap met de erudiete, drankverslaafde toneelschrijver Terence Smith uit Dublin, over de Keltische mythologie in de wilde velden van Connacht of over de poëtische realiteit van dwergen en elfen (hierover schreef hij een paar internationaal bekende boeken), Koomens luchtige verteltrant staat altijd borg voor vlotte leesbaarheid. Als je nog niet nieuwsgierig was naar dit eeuwige groene land van rust en ruimte, word je het wel na lezing van dit boek. **Martin Koomen: Nacht in de Brazen Head**. Van Gennep, Amsterdam 1996. 208 blz. f36,90. (FS)



Martin Koomen Nacht in de Brazen Head en andere Ierse kronieken

**Koomen bereisde
Ierland tot in alle
windstreken
en ontmoette er
opmerkelijke figuren:
vissers en boeren,
schrijvers en acteurs,
kroegbazen en
revolutionairen.
Een zeer persoonlijk
boek, geschreven
op het snijvlak
van reisbeschrijving
en autobiografie.**

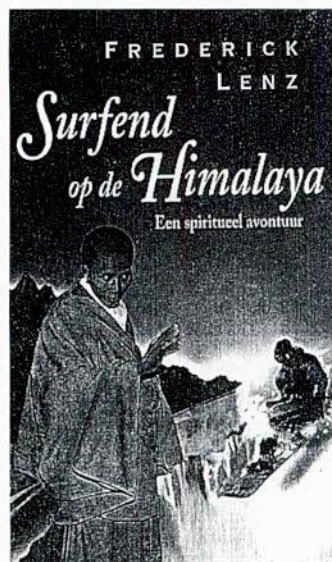


Van Gennep
Amsterdam

Levenslessen

De meeste mensen maken in hun leven een grote vergissing: ze denken hun leven in plaats van hun leven te leven. Ze geloven dat wat ze doen, wat ze zijn en hoe ze doen wat ze doen iets is om over te denken en dat ze moeten kiezen.(...) Als je bijvoorbeeld op je board een berg afdaalt, moet je beslissen hoe je het board zal sturen. Maar of je het je nu bewust bent of niet, je board heeft een inherente kennis van zijn mogelijkheden, want het is, net als jij, gemaakt van intelligente energie.

Halverwege zijn boek *Surfend op de Himalaya* luistert de auteur Frederick Lenz verbijsterd maar ademloos geboeid naar de zoveelste tantristisch boeddhistische levensles van meester Fwap. Lenz, die als jonge Amerikaanse student in zijn vrije tijd fanatiek het snowboarden beoefende, vloog, nadat hij bijna alle hogere



bergtoppen in de VS en Canada had bedwongen, naar Nepal om op het dak van de wereld te gaan boarden. Tijdens zijn eerste afdaling komt hij letterlijk en figuurlijk in aanvaring met een kaalgeschoren en in saffraankleurig kleed gehulde monnik, die hem uitnodigt in zijn klooster bij Kathmandu. Doordat meester Fwap ook een meesterboarder blijkt te zijn, is Fredericks interesse snel gewekt en wordt hij leerling van de wijze monnik. Bijna spelenderwijs leert hij de betekenis en werking van begrippen als prana, karma, aura, psychische en astrale energie, verlichting, etc. Lenz laat de lezer op luchtige en leerzame wijze zijn eigen spirituele avontuur meebeleven. Frederick Lenz: *Surfend op de Himalaya*. Van Holkema & Warendorf, Houten 1996. 207 blz. f 27,50.(FS)

Vertelkunst

De liefhebbers van historische romans hebben waarschijnlijk het prachtige 'Tecumseh' en 'Dal der Beproeving' van James Alexander Thom reeds gelezen. Thom schrijft het liefst over de oorspronkelijke bewoners van Amerika, de indianen. Hij doet intensief speurwerk voor zijn romans en heeft zich het indianenleven eigen gemaakt, mede met behulp van zijn echtgenote Dark Rain, een Shawnee. Samen met Dark Rain geeft hij lezingen over de geschiedenis en de cultuur van de Indianen in Noord-Amerika.

De waardige opvolger van de eerder genoemde boeken is *Het Volk van de Blauwe Kralen*. Een boek dat bol staat van avontuur, romantiek, ontberingen en historie. Een oud en bijna vergeten verhaal, schitterend verteld en op ware gebeurtenissen gebaseerd. In *Het Volk van de Blauwe Kralen* wordt de geschiedenis verteld over de afstammelingen van Madoc, een prins uit Wales. Driehonderd jaar voor Columbus vaart Madoc - een blonde reus van een man - met zijn vertrouwelingen over de Atlantische Oceaan. Hij wil een kolonie stichten in het door hem ontdekte paradijs dat hij Jarghal noemt. Vele generaties lang trekken de blondharige en blauwogige afstammelingen van Madoc over de grote waterwegen van deze ongerepte nieuwe wereld. Zij vermengen hun bloed, hun legenden en hun dromen met die van de oorspronkelijke bewoners. En terwijl epidemieën woeden, natuurrampen zich voltrekken en oorlogen razen, ontwikkelen prins Madocs nakomelingen zich tot een begaafd krijgsvolk met mystieke krachten dat zichzelf Madan noemt.



J.A. Thom: *Het Volk van de Blauwe Kralen*. Van Holkema en Warendorf (Unieboek), Houten 1996. 797 blz. f 55,- (EK)

Kwestbare liefde

Laat ik het eerlijk bekennen: buiten enige toevallig hier en daar opgepikte gedichten had ik nooit iets van Mark Insingel (1935) gelezen. En dat terwijl er sinds zijn poëtisch debuut met de bundel 'Drijfhout' in 1963 toch zo'n twintigtal publicaties (romans, essays, verhalen- en



vooral gedichtenbundels) zijn verschenen. Vanaf 1980 bij uitgeverij In de Knipscheer die zojuist ook Insingels nieuwste roman *Eenzaam lichaam* uitbracht. De achterkast maakt melding van een liefdesverhaal en van een (onvermijdelijke?) afloop. Op zich niet onjuist maar het is geen doorlopend, in hoofdstukken verdeeld, gebeurtenissenverhaal. Nee, veel intrigerender vind ik in feite deze rozenkrans van korte - soms bijna aforistische - gevoelswaarnemingen en overpeinzingen, waarvan het slot tevens een nieuw begin lijkt (NB: vergelijk de vormgeving van de titel voorop het boek.)

Als een subtiele taalchirurg legt Insingel de diepere gevoelens bloot van de ik-figuur in zijn verhouding met Klara (en parallel daaraan die tussen zijn vader en moeder). Enkele citaten zeggen hoop ik meer: *Als ik probeer elke confrontatie uit de weg te gaan dan ga ik jou zelf uit de weg; niet durven te verliezen is gegarandeerd niet durven te winnen. Ik vind dat klaarkomen niet bewijst dat je je overgeeft. Je zo opstellen dat je het risico loopt afgewezen te worden, dat is je overgeven.*

Gevoelens: als ze vlug veranderen zijn ze niet echt, en evermin als ze niet veranderen. Wiens nieuwsgierigheid naar Insingel is gewekt boft bij de aanschaf van deze mooie roman, want er zitten forse kortingsbonnen in voor meer van zijn werk. Mark Insingel: *Eenzaam lichaam*. In de Knipscheer, Amsterdam 1996. 128 blz. f 27,50.(FS)

Ruige Noorse Dame

Het Noorden van Noorwegen, een tijd waarin nog geen moderne communicatiemiddelen bestaan, een meisje dat haar moeders dood veroorzaakt: zie hier de ingrediënten voor *Het boek Dina*.

Heel veel schrijvers hebben geprobeerd, en zullen het zonder twijfel nog vaak proberen, een boek te schrijven, waarin niet alleen de ruigheid van de natuur, maar ook de zinnelijkheid van een vrouw en de bovenzinnelijkheid van de doden tot een meeslepend geheel aan elkaar geschreven worden. Meestal lukt het niet: de natuurbeschrijving wordt een cliché, de vrouw vulgair en de bovennatuurlijke geesten onecht. Bij *Dina* is dat niet gebeurd. De gebeurtenis in



haar jeugd waarbij haar moeder omkomt wordt langzaam maar zeker duidelijk en het is voor ons heel gewoon dat een kind daar "wat aan over houdt". Het verwilderen van Dina in haar pubertijd komt logisch voor, maar gek genoeg ook haar gesprekken met de doden en haar vroege huwelijk met een veel oudere man. Dat zij uitgroeit tot een capabele vrouw is wel geruststellend, maar de relatie zonder beslissingen die zij later krijgt is dat bepaald niet. Krijgt ze hem wel of krijgt ze hem niet? Gelukkig gaat het in *Dina* om meer: hoe leven mensen met hun doden, hoe overleven zij met al hun geestelijke blessures? Boeiend zo'n vrouw die mannen grijpt waar zij het kwetsbaarst zijn, en dan ook nog in dat prachtige Noorwegen. Herbjörg Wassmo: *Het boek Dina*. Paperback uitgave, De Geus, Breda 1995. 544 blz. f32,90 (JM)

Erika Krijt
Joan Merens
Frank Spoelstra
Wessel Visser

EEN LOFDICHT OP HUMANISTISCH VORMINGS ONDERWIJS

door een leerling

In de september EGO waren een paar storende fouten in dit gedicht geslopen. Onze excuses!

Hallo iedereen

H.V.O vind ik tof,
over H.V.O. niks dan lof,
je leert er om met bepaalde gevoelens om te gaan,
en wat het verschil is, tussen een appel en een banaan.
We hebben het over discriminatie gehad,
en over kinderen dik, of zo mager als een lat.
Vind je iemand niet leuk,
bespeur je dat aan je reuk.
Ziet iemand er niet goed uit,
de rest interesseert je geen fluit.
Je denkt meteen: dat is een dief,
maar als je hem echt goed leert kennen,
vind je hem toch wel lief,
zo ontstaan dus vooroordelen,
zo kun je iemand goed benadelen
dat moet je dus niet doen,
soms deed ik dat en toen...
Heb ik op H.V.O. geleerd wat vooroordelen zijn,
ik vind dat dat best iets is om trots op te zijn.
H.V.O. betekent 'Humanistisch Vormings Onderwijs',
de kinderen uit groep 8 zijn er wel mee wijs.
Bij H.V.O. leer je nog vele andere dingen,

behalve toneelspelen en zingen.
Eén van die dingen die je leert is keuzes maken,
soms kan het ene je erg raken.
Het andere moet je soms afwijzen,
zodat je haren soms ten berge rijzen.
Sommige mensen denken dat H.V.O. een christelijk vak is,
maar dan hebben ze helemaal mis.
Het is voor alle kinderen met andere geloven
of een andere huidskleur,
als dat verschil uitmaakt, ben je echt een zeur.
Soms spelen we wel eens toneel,
maar dat is nooit erg veel.
Je kunt sommige gevoelens met één beweging uitdrukken,
een spanning met je lippen, verliefheid, dat moet lukken.
Dus beste mensen, veracht nooit iemand,
want dan ben je zelf ook niks, niemand.
Alle mensen moeten les nemen in H.V.O. en het leren kennen,
maar ga niet met iedereen tegelijk er naar toerennen.
Ik hoop dat met dit gedicht duidelijk is
wat ik van H.V.O. vind,
Luister nu ieder kind, neem les in H.V.O.,
Dat is zo!!!

Jeroen van Dijk

Raadslieden – waar en wie

Bureau	Naam	Telefoon bureau	MDTN	Telefoon privé
	L.J.H. (Lex) Beekers			038-4212656
Oirschot	I.L. (Immy) Beijer	040-2627909/2627913	* 06 - 549 - 7913	073-6445711
Schaarsbergen	J. (Jacques) van den Blink	026-3532781/2774	* 06 - 564 - 2774	0575-530937
	K. (Klazien) van Brandwijk-Wiltjer			via bureau HRM
Den Helder	C.C. (Tineke) Dekker-Hundling	0223-652089	* 06 - 209 - 52089	0299-403525
Steenwijk	A.B. (Adri) van Deurzen	0521-348754	* 06 - 532 - 2643	0522-262273
Curaçao	M. J. (Marias) van Dorp	00-5999637136		00-5999658948
Den Helder	J. (Joop) Flokstra	0223-656820	* 06 - 209 - 56820	072-5641080
Den Helder	R. P. (Rob) Geene	0223-652089	* 06 - 209 - 52089	0223-644487
Utrecht (Kmar)	J.J. (Jaap) Geuze	030-2365234	* 06 - 557 - 5234	030-2343235
Assen	W.A. (Bart) Hetebrij	0592-358573	* 06 - 541 - 8573	0516-513579
Driehuis-				
Den Helder	C. (Carine) van Hinte	0255-561222	* 06 - 219 - 204	0172-213248
Doorn	A.H.T. (Ad) Hornis	0343-471600	* 06 - 202 - 764	030-2937808
Oirschot	K. (Karen) Joachim	040-2627316	* 06 - 549 - 7316	020-4904824
De Peel	F.G. (Frits) van de Kolk	0493-598872	* 06 - 509 - 8872	045-5212183
Ermelo	J.M. (Joost) van Langen	0341-477809/810	* 06 - 533 - 7810	0317-410205
Seedorf	B.J.T. (Ben) van der Linden	004942817510, tst. 2285/2286	* 06 - 594 - 2285	00-49476173578
Utrecht	B.M. (Beernoud) Moojen	035-5774420/4273	* 06 - 584 - 4420/4273	035-6234907
Rheindahlen	J.G.J. (Jan) Nauts	00-4924344572		00-49-24345995
	V.J.B.M. (Vincent) Peeters			030-2369593
Amersfoort	K.S. (Kees) Roza	033-4607051/4607698	* 06 - 500 - 7051	020-6323785
	P. (Peter) Samwel			043-4073044
Schaarsbergen	G. (Gerard) Snels	026-3533377 of 3532774	* 06 - 564 - 2774	024-3229069
Schaarsbergen	M. (Marijke) van der Stigchel-Wijngaard	026-3532752 of 3532774	* 06 - 564 - 2774	0318-591675
Seedorf	J.W.F. (Jan) Sulman	00-4942817510, tst 2285	* 06 - 594 - 2285	00-4942818445
Leeuwarden	G.J. (Gerrit) Vlietstra	058-2346826	* 06 - 519 - 6826	0511-472385
Rotterdam	M.C. (Mart) Vogels	010-4539341/281	* 06 - 213 - 341/281	033-4952099
Hoofdkrijgsmacht- raadsman	J. P. (Joost) de Vries	030-6914436		026-3519188
Plv. Hoofdkrijgsmacht- raadsman	J.J. (Joan) Merens	030-6914436 of 6920906		026-3629745
Coornherthuis (raadsman)	J. (Jan) den Boer	030-6914060		0321-318934
(raadsvrouw)	I.P. (Irma) Ouwehand-Jacobs	030-6914060		033-4557722
(raadsvrouw)	J. P. (Joke) van Straaten	030-6914060		010-4362192

